

GARAPEN IRAUNKORRA NEURTZEA EKONOMIA AURRERATUETAN: EBIDENTZIAREN ETA KONPLEXUTASUNAREN ARTEAN

Posted on 27/04/2026 by Naider

Gizarte garaikideak eraldaketa sakonak bizitzen ari dira —ekonomikoak, sozialak eta ekologikoak— eta eraldaketa horiek garapenaren zentzua bera birdefinitzen ari dira. 2030 Agenda eta Garapen Iraunkorreko Helburuak (GIH) ekintza publikoa orientatzeko erreferentzia-esparru global gisa finkatu dira. Lurralde aurreratuetan aplikatzeak funtsezko erronka bat planteatzen du: **gero eta konplexuagoak diren errealitate horiek nola neurtu modu egokian.**

Garapen iraunkorra neurtzea ez da ariketa tekniko neutral bat. Zer behatzen den erabakitzea dakar, nola behatzen den eta zein tresnekin interpretatzen den informazio hori. Adierazle-sistemek errealitatea deskribatzeaz gain, egituratu egiten dute: zein dimentsio jotzen diren garrantzitsutzat eta zeintzuk gelditzen diren foku analitikotik kanpo erabakitzen dute. Argazki objektibo bat eskaintzea baino gehiago, adierazleek aurrerapena ulertzeko modu jakin bat eraikitzen dute.

Neurketaren eta interpretazioaren artean: adierazle-sistemen eginkizuna

GIHen jarraipen-sistemak ohiko errendimendu-ebaluazio tresnak dira, baina haien funtzioa neurketa soiletik haratago doa. Sistema hauek bi mailan jarduten dute: batetik, eskuragarri dagoen ebidentzia enpiriko garrantzitsua antolatzen dute; bestetik, aldaketa-prozesuen irakurketa estrategikoa egiteko aukera ematen dute.

Izaera bikoitz honek lehen konplexutasun bat sartzen du. Adierazle guztiek ez dute ahalmena berdintsua azaltzeko. Batzuk serie estatistiko luze, egonkor eta konparagarrietan oinarritzen dira, eta horrek joerak argiro identifikatzea ahalbidetzen du. Beste batzuk, aldiz, datu zatikakoetatik, proxy zeharkakoetatik edo eboluzioan dauden metodologieetatik eraikitzen dira, eta horrek haien sendo analitiko mugatzen du. Ebidentzia horien koexistentziak sistemarako edozein irakurketa homogeneo baztertzea eskatzen du, eta oinarritzko zuhurtasun-printzipio bat txertatzea: **neurtu den guztiak ez du ondorioztatzeko aukerarik ematen.**

Horri gehitu behar zaio iturri estatistikoen heterogeneotasuna. Sistema berean datu ugari bizi dira elkarrekin: erregistro administratiboetatik, inkestetatik, estimazioetatik edo zeharkako hurbilketetatik datozenak, maiztasun eta estaldura temporal desberdinekin. Aniztasun honek zuzenean eragiten dio emaitzen interpretazioari, joera identifikatzeko gaitasuna eskuragarri dauden datuen kantitatearen eta denboran zeharreko koherentziaren menpe baitago.

Konparagarritasuna beste erronka nagusietako bat da. GIHak esparru unibertsal gisa planteatzen badira ere, haien itzulpen estatistikoak lurralde-eskalan ez du beti baliokidetasun bera. Definizioen, metodologiaren edo neurketa-unitateen arteko desberdintasunek itxurazko konparaketak sor ditzakete, baina oinarri homogeneorik ez dutenak. Ondorioz, analisi konparatua ariketa kontextual gisa ulertu behar da, ez errendimendu-ranking automatiko gisa.

Neurketaren mugak: datuek errealitatea harrapatzen ez dutenean

Adierazle-sistemak aztertzerakoan elementu garrantzitsuenetako bat haien mugak identifikatzea da. Datuen existentziak ez du beti bermatzen ebaluazio sendoa. Egia esan, kasu askotan, jarraipen-sistemek muga horiek agerian uzten dituzten kategoria esplizituak dituzte: datu ez-erabilgarriak, ebaluaezinezko adierazleak edo lurralde-eskala jakin batzuetarako aplikaezinak diren metrikak.

Kategoria horiek ez dira sistemaren hutsegiteak, haien muga analitikoaren seinaleak baizik. Fenomeno garrantzitsu batzuk ez direla behar bezala harrapatzen edo eskuragarri dauden tresnek ez dutela interpretazio sendorik ahalbidetzen adierazten dute. Ildo honetan, informazioaren eza ez da arazoaren ezearekin nahastu behar.

Proxymen erabilerak konplexutasun-geruza bat gehitzen du. Adierazle askok ez dute zuzenean behatzen saiatu nahi duten fenomenoa, ordezeko aldagaien bidez hurbiltzen baizik. Hurbilketa hauek baliagarriak diren arren, sinplifikazioaren edo distortsioaren arriskuak ere sartzen dituzte, batez ere prozesu sozialak oso konplexuak eta dimentsio anitzekoak diren testuinguruetan.

Paradigma-aldaketa: sarbide-arazoengandik ahultasun konplexuetara

Erronka metodologikoez harago, neurketa-objektu bera aldatzen ari da. Ekonomia aurreratuetan, garapen klasikoaren arazoak —oinarrizko zerbitzuetarako sarbideari lotuak— izaera konplexuagoko erronkei utzi diete lekua. Garapen iraunkorra ez da gehiago soilik estaldurak definitzen; kalitatearekin, banaketarekin eta emaitzen iraunkortasunarekin ere bai.

Paradigma-aldaketa hori "garapenaren heldutasun" fase deitu litekeenaren agerpean islatzen da. Adierazle tradizional askok saturazioko mailetatik gertu daude. Hezkuntzan, osasunean edo oinarrizko zerbitzuetan ia unibertsalak diren estaldura-mailen ondorioz, adierazle hauek hobetze berriak jasotzeko gaitasuna muga dezakeen sabai-efektua sortzen da. Egonkortasun estatistikoa ez da gehiago geldialdi-seinale bat, kasu askotan, lorpen estruktural kontsol idatuaren isla baizik.

Hala ere, saturazioa ahultasun berrien agerpenerarekin batera bizi da. Desberdintasunak ez dira sarbidean islatzen nagusiki, aukera-banaketan, zerbitzu-kalitatean edo gizarte-talde desberdinen bizitza-ibilbideetan baizik. Desberdintasun fin, iraunkor eta neurtzeko zailago hauek ez datoz beti islaturik adierazle tradizionaletan.

Aldi berean, baldintza objektiboen eta gizarte-pertzepzioen arteko disonantzia gero eta handiagoa da. Ongizate-maila altu bat erakusten duten adierazleak inseguritate-, mesfidantza- edo gizarte-kohesioaren narriadura-sentimenduekin batera egon daitezke. Arrakala honek agerian uzten du ongizatea ez dela soilik zenbaki-magnitudeen kontua, esperientzia subjektiboen eta harremanen dinamiken kontua ere bai.

Trantsizio ekologikoak eta tentsio estrukturalak

Ingurumen-dimentsioak, gainera, neurketa-esparru tradizionalei erronka egiten dieten tentsio estrukturalen multzo bat sartzen du. Eredu produktibo iraunkorrago baterantz egindako trantsizioak, batzuetan, elkarren artean gatazkan dauden helburuak orekatzea eskatzen du: hazkuntza ekonomikoa, emisioen murrizketa, enpleguaren mantenua edo industria-transformazioa.

Egoera honetan, adierazle agregatuek seinale positiboak ager ditzakete —ingurumen-presio jakin batzuen murrizpena, esaterako— baina sektore intentsiboenen barne-dinamikak edo trantsizioak sortutako inpaktuen desberdintasunak islatzen ez dituztenak. Horrela, garapen iraunkorra helburu

anitzen arteko oreka-prozesu bihurtzen da, non dimentsio bateko aurrerapenak kostu edo tentsio bat sor dezakeen bestean.

1. irudia: Alderdi ikusgarriak eta ezkutuko dimentsioak

Neurketa-agenda berri baterantz

Arazoen konplexutasun geroago eta handiagoa eta adierazle-sistemen mugak elkartzeak neurketa-tresnen bilakaera baten beharra planteatzen du. Ez da soilik datu gehiago txertatzeko kontua, garrantzizko prozesuak harrapatzeko haien gaitasuna hobetzekoa baizik.

Hori hainbat norabidetan aurrera egitea dakar. Lehenik, barne-desberdintasunak eta gizarte-talde desberdinen ibilbideak hobeto jasoko dituzten adierazleak garatzea. Bigarrenik, gaur egun azpierrepresentaturik dauden dimentsioak integratzea, hala nola osasun mentala, enplegu-kalitatea edo komunitate-kohesioa. Hirugarrenik, esparru globalak lurralde-bereizgarrietara egokitzea, errealitate lokalari irakurketa doituagoa egiteko aukera emango duten kalibrazio-prozesuen bidez.

Azken batean, erronka ez da soilik hobeto neurtzea, **benetan garrantzitsua dena neurtzea** baizik. Eraldaketa sakonak bizi diren testuinguru batean, adierazle-sistemen bilakaera-gaitasunak neurri handi batean zehaztuko du haien baliagarritasuna gobernantzarako tresna gisa.

Ondorioa: neurtu ulertzeko, ulertu eraldatzeko

Garapen iraunkorra neurtzea ekonomia aurreratuetan ebidentziaren eta interpretazioaren arteko gurutzagunean kokatzen da. Adierazleak tresna ezinbestekoak izaten jarraitzen dute, baina haien balioa haien mugak aitortzeko eta emaitzak testuinguruan jartzeko gaitasunaren menpe dago.

Erantzun itxiak eskaintzea baino askoz urrunago, jarraipen-sistemak galdera hobeak egiteko aukera ematen duten ezagutza-azpiegitura gisa ulertu behar dira. Ziurgabetasunak eta konplexutasunak markatzen duten ingurunean, neurtzea ez da bere buruaren helburu, aldaketa-prozesuak ulertzeko eta erabaki kolektiboak orientatzeko bide bat baizik.

Ildo horretan, 2030 Agendaren erronka ez da soilik definitutako helburuetan aurrera egitea, gizartearen bilakaerarekin batera joan daitezkeen neurketa-esparruak eraikitzea baizik. Azken finean, zehaztasunez ulertzeko gai garenak bakarrik alda daitezke irizpidearekin.

